

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Σύσταση για σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ»

[COM(2015) 692 final]

(2016/C 177/07)

Εισηγητής: ο κ. Michael IKRATH

Συνεισηγήτρια: η κ. Anne DEMELENNE

Στις 22 Δεκεμβρίου 2015, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα

«Σύσταση για σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ»

[COM(2015) 692 final].

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 3 Μαρτίου 2016.

Κατά την 515η σύνοδο ολομέλειάς της, της 16ης και 17ης Μαρτίου 2016 (συνεδρίαση της 17ης Μαρτίου 2016), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 201 ψήφους υπέρ, 3 ψήφους κατά και 6 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει καταρχήν τη θέσπιση προγραμμάτων οικονομικής προτεραιότητας για την τόνωση της ανάπτυξης των χωρών της ζώνης του ευρώ κατά την έναρξη του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Ωστόσο, εκφράζει τη λύπη της για το ότι η κοινωνία των πολιτών και, ειδικότερα, οι κοινωνικοί εταίροι δεν συμμετείχαν στη διαβούλευση για τον σχεδιασμό και τις εθνικές διαδικασίες του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.

1.2. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι εν λόγω συστάσεις δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να διευρύνουν το υφιστάμενο χάσμα μεταξύ των χωρών της ζώνης του ευρώ και των υπόλοιπων κρατών μελών, απεναντίας πρέπει να το ελαττώσουν. Πιο συγκεκριμένα, στόχος είναι η μακροπρόθεσμη ανάπτυξη του ευρώ ούτως ώστε να καταστεί το κοινό νόμισμα όλων των κρατών μελών.

1.3. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τη σημασία του εγγράφου της Επιτροπής για την εμβάθυνση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης (ΟΝΕ). Όπως έχει ήδη επισημανθεί σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις⁽¹⁾, η ΕΟΚΕ τάσσεται σθεναρά υπέρ της περαιτέρω ενίσχυσης και ολοκλήρωσης της ΟΝΕ. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν όλα τα απαραίτητα μέτρα, μεμονωμένα και συλλογικά, για να διασφαλίσουν μεγαλύτερη σύγκλιση και ολοκλήρωση, ιδίως στον οικονομικό τομέα. Παράλληλα, πρέπει να σημειωθεί πρόοδος με σκοπό την εγκαθίδρυση μιας δημοσιονομικής ένωσης (συμπεριλαμβανομένου ενός ειδικού προϋπολογισμού), μιας κοινωνικής ένωσης και μιας ενιαίας εξωτερικής εκπροσώπησης της ζώνης του ευρώ στα διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

1.4. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι είναι πολιτικά αναγκαίο να αποκτήσει η ζώνη του ευρώ ισχυρά πολιτικά και θεσμικά θεμέλια, κάτι το οποίο δεν έχει επιτευχθεί από τη θέσπιση της νομισματικής ένωσης μέχρι σήμερα⁽²⁾. Οι επιμέρους πρωτοβουλίες, όπως η δημιουργία μιας τραπεζικής ένωσης ή μιας Ένωσης Κεφαλαιαγορών, να μην είναι θετικές, ωστόσο δεν αντικαθιστούν την ισχυρή αρχιτεκτονική που απαιτείται.

1.5. Παρατηρήθηκε επίσης ότι τα πρόσφατα επενδυτικά προγράμματα «εκστρατειών απασχόλησης» δεν πέτυχαν επαρκώς τους στόχους τους. Για να αποκατασταθούν η ανάπτυξη και η απασχόληση, απαιτείται συνδυασμός χρηματοοικονομικών, φορολογικών, δημοσιονομικών, οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών. Σε αντίθεση με τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η δημοσιονομική πολιτική θα πρέπει να σχεδιαστεί έτσι ώστε να έχει περισσότερο επεκτατικό παρά ουδέτερο χαρακτήρα.

⁽¹⁾ Βλέπε τις γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ με θέματα «Ολοκλήρωση της ΟΝ — Επόμενη ευρωπαϊκή νομοθετική περίοδος» (EE C 451 της 16.12.2014, σ. 10) και «Ολοκλήρωση της ΟΝΕ: ο πολιτικός πυλώνας» (EE C 332 της 8.10.2015, σ. 8).

⁽²⁾ Ό.π.

1.6. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι ο ουδέτερος δημοσιονομικός προσανατολισμός, παρότι είναι προτιμότερος από τη διαρκή δημοσιονομική λιτότητα, δεν ενδείκνυται υπό τις τρέχουσες συνθήκες. Δεδομένου ότι η ύφεση οδηγεί σε χαμηλότερο δυναμικό ανάπτυξης, οι δημοσιονομικές πολιτικές της ζώνης του ευρώ πρέπει να γίνουν περισσότερο παρεμβατικές από ό,τι συνήθως για να πετύχουν την τόνωση της οικονομίας της ζώνης του ευρώ στο σύνολό της. Επί του παρόντος, οι κίνδυνοι της υπερθέρμανσης των οικονομιών είναι πολύ μικρότεροι από τους κινδύνους του διαρκούς χαμηλού πληθωρισμού ή αποπληθωρισμού. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ προτείνει μέτρα δημοσιονομικής τόνωσης που θα εστιάζουν στις δημόσιες επενδύσεις: η διαδικασία αυτή θα επέφερε αύξηση της ζήτησης βραχυπρόθεσμα, αλλά και επέκταση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων μακροπρόθεσμα.

1.7. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ είναι υπέρ της ελάφρυνσης της φορολόγησης της εργασίας στον βαθμό που δεν απειλείται η ήδη εύθραυστη οικονομική βιωσιμότητα των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι τα σύγχρονα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης θα πρέπει να βασίζονται στις αρχές της αλληλεγγύης και της ισότητας των ευκαιριών και όχι μόνο στην προώθηση της απασχολησιμότητας. Επιπλέον, σε επίπεδο προϋπολογισμού θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι συνέπειες της ρομποτικής και της ψηφιοποίησης, οι οποίες θα διαταράξουν την αγορά εργασίας, με πιθανές επιπτώσεις στα φορολογικά έσοδα.

1.8. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι αναθεωρήθηκε η έννοια της «ευελιξίας με ασφάλεια», όμως οι προσωρινές συμβάσεις θα πρέπει, στην ιδανική περίπτωση, να οδηγούν σε μόνιμες συμβάσεις και όχι σε επισφαλείς θέσεις εργασίας. Για την καταπολέμηση των αυξανόμενων κοινωνικών ανισοτήτων είναι απαραίτητο να δημιουργηθούν θέσεις εργασίας και να δοθεί βάρος στην ποιότητα της εργασίας. Συγχρόνως, θα πρέπει να αξιοποιηθεί το δυναμικό της συνεργατικής οικονομίας (sharing economy) και όχι να υπονομευτεί. Επίσης, θα πρέπει να καθιερωθούν νέες μορφές απασχόλησης και εργασίας, προς όφελος του κοινωνικού συνόλου, χωρίς να υπονομεύονται τα δικαιώματα των εργαζομένων και τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης.

1.9. Κατά τη διάρκεια της τελευταίας οκταετίας, η ανάπτυξη στη ζώνη του ευρώ έχει υποστεί πλήγμα λόγω της ανεπαρκούς ζήτησης και όχι λόγω της ανεπαρκούς προσφοράς. Η προσαρμογή της αγοράς εργασίας υπήρξε μη ισορροπημένη και ασύμμετρη, και συντελείται κυρίως μέσω της μείωσης τόσο των ονομαστικών και πραγματικών μισθών όσο και του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στα κράτη μέλη που επλήγησαν περισσότερο από την κρίση. Επομένως, η ΕΟΚΕ συμπεραίνει ότι από μόνες τους οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που αποσκοπούν στη βελτίωση της πλευράς της προσφοράς των οικονομιών και, ως εκ τούτου, στην τόνωση των επενδύσεων και της ανάπτυξης δεν μπορούν να δώσουν λύση στο πρόβλημα της περιορισμένης ανάκαμψης. Αν μη τι άλλο, θα πρέπει να θεθούν σε προτεραιότητα οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που μπορεί να έχουν θετικές επιπτώσεις στη ζήτηση βραχυπρόθεσμα, ακόμη και με πιστωτικούς περιορισμούς για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις.

1.10. Η ΕΟΚΕ ζητεί επίσης μια συντονισμένη προσπάθεια ώστε να δημιουργηθεί ένα φιλικότερο περιβάλλον για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (το 99 % των εταιρειών της ΕΕ είναι ΜΜΕ και απασχολούν περίπου το 60 % των εργαζομένων, δηλαδή περίπου 65 εκατ. άτομα) μέσω της βελτίωσης της νομοθεσίας και της συστηματικής μείωσης της γραφειοκρατίας, καθώς και μέσω της διασφάλισης επαρκούς χρηματοδότησης («Πρόσβαση σε χρηματοδότηση») ⁽³⁾ και της συστηματικής διευκόλυνσης των εξαγωγών προς αγορές εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι θα δημιουργηθεί το κατάλληλο επιχειρηματικό πεδίο για την πραγματοποίηση επενδύσεων στον τομέα της ανάπτυξης και των θέσεων εργασίας.

1.11. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τις πρωτοβουλίες χρηματοδότησης των ΜΜΕ στο πλαίσιο της Ένωσης Κεφαλαιαγορών. Εντούτοις, ιδιαίτερα αναγκαίο είναι να υπάρξουν νέες ευκαιρίες χρηματοδότησης για τις πολύ μικρές επιχειρήσεις και τις νεοϋσταθείσες επιχειρήσεις, όπως κεφάλαιο εκκίνησης, επιχειρηματικό κεφάλαιο, συμμετοχική επένδυση και χρηματοδότηση, καθώς και καινοτόμες μορφές, όπως τα κεφάλαια ιδιωτικών συμμετοχών. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι πρέπει να προγραμματιστεί η σύσταση ενός ενωσιακού ταμείου επιχειρηματικών κεφαλαίων. Απαιτείται επείγοντως αξιολόγηση προκειμένου να εντοπισθούν οι ευκαιρίες που προσφέρουν νέα πρότυπα τραπεζικής ⁽⁴⁾ για τη χρηματοδότηση του επιχειρηματικού κλάδου στην ΕΕ.

2. Ιστορικό πλαίσιο

2.1. Σε συνέχεια της έκθεσης των πέντε προέδρων σχετικά με την ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής οικονομικής και νομισματικής ένωσης, υιοθετείται πλέον μια ανανεωμένη προσέγγιση στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου με στόχο την ενίσχυση της ενοποίησης μεταξύ της ζώνης του ευρώ και των εθνικών επιπέδων. Για πρώτη φορά, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσιεύει σύσταση για τη ζώνη του ευρώ τον Νοέμβριο, παράλληλα με την ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης για το 2016, προκειμένου να εξασφαλιστεί η καλύτερη ολοκλήρωση της ζώνης του ευρώ και των εθνικών διαστάσεων της οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ.

⁽³⁾ Πρβλ. επίσης τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ευρωπαϊκή αγορά δημοσίων συμβάσεων» (ΕΕ C 133 της 14.4.2016, σ. 17).

⁽⁴⁾ Βλέπε, π.χ., τις παρατηρήσεις που περιλαμβάνονται σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ με θέματα «Χρηματοδοτικές δομές για τις ΜΜΕ στο πλαίσιο της τρέχουσας χρηματοοικονομικής κατάστασης» (ΕΕ C 48 της 15.2.2011, σ. 33) και «Σχέδιο δράσης για τη βελτίωση της πρόσβασης των ΜμΕ σε χρηματοδότηση» (ΕΕ C 351 της 15.11.2012, σ. 45) σχετικά με την ισλαμική τραπεζική.

2.2. Ο στόχος είναι να δοθεί η ευκαιρία για συζητήσεις και διατύπωση συστάσεων σχετικά με τη ζώνη του ευρώ, πριν από τη διεξαγωγή των ειδικών ανά χώρα συζητήσεων, ούτως ώστε οι κοινές προκλήσεις να αντικατοπτριστούν πλήρως στις ειδικές ανά χώρα δράσεις. Τούτο αποτελεί σημαντική αλλαγή σε σχέση με τους προηγούμενους κύκλους του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, κατά τους οποίους οι συστάσεις για τη ζώνη του ευρώ διατυπώνονταν προς το τέλος του Εξαμήνου, παράλληλα με τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις.

2.3. Η Επιτροπή παρουσίασε τέσσερις συστάσεις σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ:

- να εφαρμοστούν πολιτικές που στηρίζουν την ανάκαμψη, προωθούν τη σύγκλιση, διευκολύνουν τη διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών και βελτιώνουν την ικανότητα προσαρμογής,
- να εφαρμοστούν μεταρρυθμίσεις οι οποίες θα συνδυάζουν ευέλικτες και αξιόπιστες συμβάσεις εργασίας, ολοκληρωμένες στρατηγικές διά βίου μάθησης, αποτελεσματικές πολιτικές για την επανένταξη των ανέργων στην αγορά εργασίας, σύγχρονα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης και ανοικτές και ανταγωνιστικές αγορές προϊόντων και υπηρεσιών· να μειωθεί η φορολογική επιβάρυνση της εργασίας, ειδικότερα όσον αφορά τα χαμηλά εισοδήματα, με ουδέτερο για τον προϋπολογισμό τρόπο, ώστε να τονωθεί η απασχόληση,
- να διατηρηθεί ο γενικά ουδέτερος δημοσιονομικός προσανατολισμός που σχεδιάζεται για το 2016. Για το 2017, να μειωθεί το δημόσιο χρέος, ώστε να αποκατασταθούν τα δημοσιονομικά αποθέματα, αποφεύγοντας παράλληλα τη «φιλοκυκλικότητα», με πλήρη τήρηση των κανόνων του συμφώνου σταθερότητας και ανάπτυξης,
- να διευκολυνθεί η σταδιακή μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων των τραπεζών και να βελτιωθούν οι διαδικασίες αφερεγγυότητας επιχειρήσεων και νοικοκυριών.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Για πρώτη φορά το σχέδιο συστάσεων για τη ζώνη του ευρώ δημοσιεύτηκε στην αρχή του κύκλου του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου μαζί με την ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης (ΕΕΑ), την έκδοση του μηχανισμού επαγρύπνησης (ΕΜΕ) και το σχέδιο της κοινής έκθεσης για την απασχόληση. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την άποψη ότι αυτή η νέα διαδικασία μπορεί να συμβάλει στην καλύτερη συνεκτίμηση των προβλημάτων του συνόλου της ζώνης του ευρώ κατά τον σχεδιασμό των εθνικών πολιτικών που παρουσιάζονται στα προγράμματα σταθερότητας και στα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων.

3.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι δεν πραγματοποιήθηκαν διαβουλεύσεις με τους κοινωνικούς εταίρους και την κοινωνία των πολιτών γενικότερα όσον αφορά την εκπόνηση του σχεδίου οικονομικών συστάσεων για τη ζώνη του ευρώ, καθώς και για το γεγονός ότι οι εθνικές διαδικασίες δεν έχουν προσαρμοστεί ακόμη σε αυτήν τη νέα διαδικασία του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Στο πλαίσιο του Εξαμήνου της ΕΕ, ο κοινωνικός διάλογος μπορεί να αποτελέσει κινητήρια δύναμη για πετυχημένες, βιώσιμες και χωρίς αποκλεισμούς οικονομικές και κοινωνικές μεταρρυθμίσεις, καθώς και μεταρρυθμίσεις στον τομέα της απασχόλησης. Οι κοινωνικοί εταίροι, ανεξαρτήτως βαθμίδας, θα πρέπει να συνάψουν συμφωνίες με τις αντίστοιχες δημόσιες αρχές για την πραγματική, έγκαιρη και ουσιαστική συμμετοχή τους στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο της ΕΕ. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ συνιστά με θέρμη την καθιέρωση διαρκούς και στενής συνεργασίας μεταξύ του ειδικευμένου τμήματος ECO της ΕΟΚΕ και της Επιτροπής Οικονομικής και Νομισματικής Πολιτικής (ECON) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο μέλλον.

3.3. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την εστίαση σε μια συντονισμένη προσέγγιση από όλα τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ αλλά και στο πλαίσιο νομισματικών, δημοσιονομικών και διαρθρωτικών πολιτικών με γνώμονα πάντα την προσφορά. Επίσης, η ΕΟΚΕ προτείνει οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις να επικεντρώνονται σε πολιτικά μέτρα, ώστε να μπορέσει να στηριχθεί η οικονομική ανάκαμψη βραχυπρόθεσμα. Όσον αφορά την ευελιξία των αγορών εργασίας, δεν θα πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα, όπως συνέβη τα προηγούμενα χρόνια, σε απώλεια αγοραστικής δύναμης του εργατικού δυναμικού, ούτως ώστε να μην διακυβευθεί η εγχώρια ζήτηση ως βασική κινητήρια δύναμη της ανάπτυξης. Αυτό σημαίνει ότι ο ανταγωνισμός πρέπει να καθοδηγείται από τη βελτίωση της ποιότητας και την αύξηση της παραγωγικότητας χάρη στην καινοτομία, και όχι από τη μείωση των τιμών και των μισθών.

3.4. Παρότι η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τις τεράστιες προκλήσεις της περαιτέρω ενίσχυσης και ανάπτυξης του ευρώ που πρέπει να αντιμετωπιστούν σήμερα και θα πρέπει να αντιμετωπιστούν και στο εγγύς μέλλον για τη διαρκή προστασία του ευρώ και της ζώνης του ευρώ, κρίνει επιθυμητούς τους ακόλουθους στόχους:

- καθιέρωση ενιαίας εξωτερικής εκπροσώπησης της ζώνης του ευρώ στα διεθνή φόρουμ (Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, ΟΟΣΑ κ.λπ.)⁽⁷⁾,

⁽⁷⁾ Βλέπε τη γνωμοδότηση ΕΟΚΕ με θέμα «Εξωτερική εκπροσώπηση της ζώνης του ευρώ» (βλέπε σελίδα 16 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας).

- δημιουργία δημοσιονομικής ένωσης για το ευρώ,
- δημιουργία κοινωνικής ένωσης, δηλαδή ακόμη μεγαλύτερη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων από την Επιτροπή, το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο σε όλες τις νομοθετικές πρωτοβουλίες.

3.5. Ενόψει της ενδιάμεσης επανεξέτασης του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου της ΕΕ (ΠΔΠ) για την περίοδο 2014-2020 και στο πλαίσιο της προετοιμασίας των προβληματισμών για τη μετά το 2020 δέσμη μέτρων του ΠΔΠ, η ΕΟΚΕ προτείνει να διαθέτει η ζώνη του ευρώ έναν ειδικό προϋπολογισμό που θα πρέπει: i) να προβλέπει προσωρινή αλλά σημαντική μεταφορά πόρων σε περίπτωση περιφερειακών κλυδωνισμών· ii) να εξουδετερώνει σοβαρές υφέσεις στο σύνολο της περιοχής· iii) να διασφαλίζει τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Στο ίδιο πνεύμα, η ζώνη του ευρώ πρέπει να έχει —ως πρώτο βήμα για μια οικονομική διακυβέρνηση— τον δικό της υπουργό Οικονομικών με ειδικό σύστημα ιδίων πόρων που θα διέπεται από την αρχή της απλούστευσης, της διαφάνειας, της ισότητας και της δημοκρατικής λογοδοσίας.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Μακροοικονομικές ανισορροπίες

4.1.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή ότι οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στα κράτη μέλη θα πρέπει να συνεχιστούν σύμφωνα με τις ειδικές ανά χώρα συνθήκες προκειμένου να ενθαρρυνθεί η σύγκλιση και να διευκολυνθεί η διόρθωση μακροοικονομικών ανισορροπιών. Εντούτοις, πρέπει να υπάρχει ισορροπία μεταξύ των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων σε παραγωγικές δραστηριότητες που οδηγούν στη δημιουργία θέσεων εργασίας.

4.1.2. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σύμφωνα με την οποία τα κράτη μέλη με μεγάλα πλεονάσματα τρεχουσών συναλλαγών θα πρέπει να εφαρμόσουν κατά προτεραιότητα μέτρα που συμβάλλουν στη διοχέτευση των πλεοναζουσών αποταμιεύσεων στην εγχώρια οικονομία, τονώνοντας έτσι τις εγχώριες επενδύσεις. Εντούτοις, τα εν λόγω μέτρα δεν θα πρέπει να περιορίζονται στην πλευρά της προσφοράς (όπως, π.χ., στις μεταρρυθμίσεις στις αγορές προϊόντων), αλλά να περιλαμβάνουν και αποφασιστικότερες κρατικές πρωτοβουλίες στο μέτωπο των δημόσιων επενδύσεων, όπως το τρέχον σχέδιο Juncker⁽⁶⁾.

4.1.3. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι κρατικές επιδοτήσεις θα πρέπει να ευθυγραμμίζονται κυρίως με τις καινοτόμες ΜΜΕ. Προκειμένου να εξασφαλιστεί ευκολότερη πρόσβαση σε χρηματοδότηση για αυτήν την κατηγορία επιχειρήσεων, είναι ευθύνη του κράτους, αφενός, να χορηγήσει χρηματοδότηση που παρέχει ώθηση και, αφετέρου, να παράσχει ένα σύστημα δημόσιων εγγυήσεων και διασφαλίσεων. Η σχετική αλληλεπίδραση μεταξύ κράτους, ΜΜΕ και πανεπιστημιακών και ερευνητικών ιδρυμάτων αποτελεί σημαντικό στοιχείο του συστήματος επενδύσεων.

4.1.4. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει το γεγονός ότι οι εξαγωγές αντιπροσωπεύουν βασική κινητήρια δύναμη της ανάπτυξης για τις ΜΜΕ στη ζώνη του ευρώ. Εκτός από την ευνοϊκή ισοτιμία ευρώ-δολαρίου λόγω της νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ, ουσιώδη σημασία για την αύξηση των εξαγωγών έχουν οι συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών. Μολονότι η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την έμφαση που αποδίδεται επί τους παρόντος στις διαπραγματεύσεις για τη διατλαντική εταιρική σχέση συναλλαγών και επενδύσεων (ΤΤΙΡ), συστήνει επίσης τη σύναψη μιας συμφωνίας που θα διευκολύνει την πρόσβαση των ευρωπαϊκών εταιρειών σε ραγδαία αναπτυσσόμενες αναδυόμενες αγορές. Είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των προτύπων της ΔΟΕ, καθώς και των δικαιωμάτων των καταναλωτών και των περιβαλλοντικών κανόνων που ισχύουν εντός της ΕΕ.

4.2. Αγορά εργασίας, προϊόντων και υπηρεσιών

4.2.1. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, αν και στις αγορές εργασίας εξακολουθούν να παρατηρούνται, όπως αναφέρει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ενδείξεις σταδιακής βελτίωσης, δεν γίνεται μεία στο γεγονός ότι το ποσοστό απασχόλησης στη ζώνη του ευρώ που ανερχόταν σε 68,9 % το 2015 εξακολουθεί να υπολείπεται κατά πολύ του βασικού στόχου του 75 % της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, σύμφωνα με αποδεικτικά στοιχεία των υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (βάση δεδομένων LABREF), δεν φαίνεται να υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ του αριθμού των μεταρρυθμίσεων στην αγορά εργασίας που εφαρμόστηκαν σε οποιοδήποτε στάδιο (πριν ή μετά την κρίση) και των επιδόσεων της αγοράς εργασίας των κρατών μελών⁽⁷⁾.

⁽⁶⁾ OFCE, ECLM, IMK, AK-Wien, INE-ΓΣΕΕ (2015), *The Independent Annual Growth Survey 2016*, Παρίσι.

⁽⁷⁾ ETUI/ETUC (2015), *Benchmarking Working Europe 2015*, Βρυξέλλες, ETUI, σ. 26.

4.2.2. Οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στις αγορές εργασίας πρέπει να ευνοούν τις κοινωνικές επενδύσεις, δηλαδή μέτρα που στηρίζουν τη συνεχιζόμενη κατάρτιση των απασχολουμένων και των ανέργων και διασφαλίζουν την προαγωγή της χρηματοοικονομικής τους ασφάλειας —ιδιαίτερα των ανέργων. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη μείωση της φορολόγησης της εργασίας, υπό την προϋπόθεση ότι αντισταθμίζεται από άλλες πηγές δημόσιων εσόδων. Μεσοπρόθεσμα, η υψηλότερη συμμετοχή στην αγορά εργασίας μπορεί επίσης να συμβάλλει στην εν λόγω διαδικασία.

4.2.3. Για να επιλυθεί το πρόβλημα της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας και βιωσιμότητας, η ΕΟΚΕ προτείνει τη δημιουργία μιας ψηφιακής εταιρείας συμμετοχών, σύμφωνα με το μοντέλο της πολύ πετυχημένης Airbus Group. Το πολυεθνικό αυτό συνεργατικό σχήμα περιλαμβάνει πολλές θυγατρικές από διάφορα κράτη μέλη της ΕΕ και αποτελεί βασικό παράγοντα της ευρωπαϊκής οικονομίας και βιομηχανίας.

4.2.4. Η δεσπόζουσα θέση των ΗΠΑ στον ψηφιακό τομέα αντιπροσωπεύει ήδη μια νέα μορφή παγκόσμιας κυριαρχίας. Ιδιαίτερα δραματικές επιπτώσεις παρατηρούνται στον χρηματοπιστωτικό τομέα, όπου οι μεγάλες αμερικανικές τράπεζες επενδύσεων έχουν ήδη δημιουργήσει τους ισχυρότερους κεφαλαιακούς δεσμούς με τις καινοτόμες νέες εταιρείες χρηματοπιστωτικής τεχνολογίας (FinTechs), οι οποίες με τη σειρά τους απειλούν το ευρωπαϊκό μοντέλο των κλασικών τραπεζών λιανικής («boring banks») και μπορούν να τις ανταγωνιστούν με επιτυχία στις βασικές τους λειτουργίες.

4.2.5. Για τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη των λεπτομερειών ενός συγκρίσιμου μοντέλου ευρωπαϊκής ψηφιακής εταιρείας συμμετοχών, η ΕΟΚΕ προτείνει τη βραχυπρόθεσμη δημιουργία μιας διεπιστημονικής ομάδας του σχεδίου. Η εν λόγω ομάδα θα πρέπει να περιλαμβάνει εκπροσώπους της Επιτροπής (επίτροπος OETTINGER) και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Επιτροπή Βιομηχανίας, Έρευνας και Ενέργειας — ITRE) και να διοικείται με τη συμμετοχή της ΕΟΚΕ. Όσον αφορά το ζήτημα της χρηματοδότησης, είναι σημαντικό να δοθεί εξαρχής προσοχή στη συμβατότητα με το επενδυτικό σχέδιο Juncker. Μεγάλη ώθηση στην ανάπτυξη και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας θα δοθεί με τη στενή συνεργασία μεταξύ των αρμόδιων τμημάτων της ψηφιακής εταιρείας συμμετοχών και των ιδίων των ΜΜΕ.

4.3. Δημοσιονομικές πολιτικές

4.3.1. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τη βαρύτητα που απέδωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην εξέταση του δημοσιονομικού προσανατολισμού της ζώνης του ευρώ στο σύνολό της κατά τη χάραξη των κατευθυντήριων γραμμών για τις εθνικές δημοσιονομικές πολιτικές. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ επισημαίνει, χωρίς να θίγει την ανεξαρτησία της ΕΚΤ, ότι, όταν αξιολογήθηκε η καταλληλότητα του ουδέτερου δημοσιονομικού προσανατολισμού, δεν αναλύθηκαν οι εξελίξεις της νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του ευρώ. Αυτό είναι τουλάχιστον περίεργο δεδομένου ότι τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου της ΕΚΤ έχουν αναφερθεί επανειλημμένως και δημοσίως στις δημοσιονομικές πολιτικές της ζώνης του ευρώ ⁽⁸⁾.

4.3.2. Πρόκειται για μια ανησυχητική παράλειψη, δεδομένου ότι η ζώνη του ευρώ βρίσκεται επί του παρόντος σε μια κατάσταση όπου επικρατούν εξαιρετικά περιορισμένες δυνατότητες τόνωσης της ζήτησης μέσω της νομισματικής πολιτικής. Η ζήτηση κινείται σε χαμηλά επίπεδα για τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα ώστε ο πληθωρισμός (ακόμη και όταν δεν λαμβάνονται υπόψη οι τιμές του πετρελαίου) είναι πολύ χαμηλότερος του στόχου του 2 % της ΕΚΤ, ενώ τα βασικά επιτόκια της ΕΚΤ είναι σχεδόν μηδενικά, με αποτέλεσμα η περαιτέρω μείωσή τους να είναι αδύνατη. Η οικονομία της ζώνης του ευρώ βρίσκεται σε μια «παγίδα ρευστότητας» και κινδυνεύει να διολισθήσει σε «παγίδα αποπληθωρισμού» εάν δεν αυξηθεί σύντομα ο πληθωρισμός. Εάν συμβεί κάτι τέτοιο, η οικονομία της ζώνης του ευρώ θα παραμείνει σε τέλμα για πολλά χρόνια, απειλώντας εντέλει την πολιτική βιωσιμότητα του ευρώ.

4.3.3. Η μη συμβατική πολιτική της ποσοτικής χαλάρωσης που με θέρμη ακολουθεί η ΕΚΤ από τις αρχές του 2015 δεν φαίνεται να δημιουργήσει θεαματικά αποτελέσματα ⁽⁹⁾ όσον αφορά την τόνωση της ζήτησης. Υπό τις συνθήκες αυτές και δεδομένης της παρουσίας των φαινομένων «υστέρησης» που προαναφέρθηκαν (όπου η ύφεση οδηγεί σε χαμηλότερες δυνατότητες ανάπτυξης), οι δημοσιονομικές πολιτικές της ζώνης του ευρώ πρέπει να γίνουν περισσότερο παρεμβατικές από ό,τι συνήθως για να πετύχουν την τόνωση της οικονομίας της ζώνης του ευρώ στο σύνολό της ⁽¹⁰⁾. Δεδομένων των περιορισμών δημοσιονομικής πολιτικής που παρατηρούνται στα κράτη μέλη στο νότιο τμήμα της ζώνης του ευρώ, οι δημοσιονομικές πολιτικές στα κράτη μέλη με πληθωρισμό κάτω του στόχου, με χαμηλό κόστος δημόσιου δανεισμού, συγκριτικά χαμηλό δείκτη δημόσιου χρέους/ΑΕγχΠ και πλεονάσματα τρεχουσών συναλλαγών θα πρέπει να επεκταθούν προκειμένου να ανεβάσουν τον πληθωρισμό πάνω από τον στόχο του 2 % της ΕΚΤ ώστε να μπορέσει να επιταχυνθεί ξανά ο μέσος πληθωρισμός στη ζώνη του ευρώ και να προσεγγιστεί ο στόχος. Στο σημείο αυτό, οι κίνδυνοι της υπερθέρμανσης των οικονομιών είναι πολύ μικρότεροι των κινδύνων του διαρκούς χαμηλού πληθωρισμού ή αποπληθωρισμού.

⁽⁸⁾ Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα ήταν η ομιλία με τίτλο «Unemployment in the euro area» (Η ανεργία στη ζώνη του ευρώ) του προέδρου Draghi στο Jackson Hole τον Αύγουστο του 2014 (<https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2014/html/sp140822.en.html>).

⁽⁹⁾ <http://epthinktank.eu/2015/12/10/the-ecbs-quantitative-easing-early-results-and-possible-risks/>

⁽¹⁰⁾ Theodoropoulou S. (2015), *How to avert the risk of deflation in Europe: rethinking the policy mix and European economic governance*, Βρυξέλλες ETUI.

4.3.4. Δεδομένων, όμως, των ανησυχιών σχετικά με τη βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους με βάση τις δημογραφικές εξελίξεις, οι επεκτατικές δημοσιονομικές πολιτικές, ιδίως στα κράτη μέλη με μεγάλα πλεονάσματα τρεχουσών συναλλαγών, μπορούν και πρέπει να επεκταθούν αυξάνοντας τις δαπάνες για δημόσιες επενδύσεις. Τα μέτρα δημοσιονομικής τόνωσης που θα εστιάζουν στις δημόσιες επενδύσεις μπορούν να επιφέρουν αύξηση της ζήτησης βραχυπρόθεσμα αλλά και αύξηση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων μακροπρόθεσμα. Οι εν λόγω δημόσιες επενδύσεις θα μπορούσαν να εστιάσουν όχι μόνο στις υποδομές, αλλά και στην εκπαιδευτική πολιτική και στις πολιτικές για τις δεξιότητες («κοινωνικές επενδύσεις»).

4.4. Ο χρηματοπιστωτικός τομέας

4.4.1. Η ΕΟΚΕ ζητεί τη θέσπιση ευρωπαϊκής νομοθεσίας περί αφερεγγυότητας, αφενός για να δοθεί η δυνατότητα ελάφρυνσης του χρέους στα νοικοκυριά και, αφετέρου, για να διευκολυνθεί η αντιμετώπιση της επιχειρηματικής αποτυχίας από τις νεοοσταθείσες επιχειρήσεις. Κατ' αυτόν τον τρόπο, τα νοικοκυριά θα έχουν αυξημένη αγοραστική δύναμη και θα ενθαρρυνθούν οι νεοοσταθείσες επιχειρήσεις.

4.4.2. Σοβαρό πρόβλημα το οποίο δεν έχει ακόμα επιλυθεί συνιστά το γεγονός ότι υπάρχουν μη εξυπηρετούμενα δάνεια ύψους 900 δισεκατ. ευρώ περίπου στις τράπεζες της ζώνης του ευρώ. Μόνο αν μειωθούν αυτά τα δάνεια θα είναι σε θέση οι τράπεζες να επεκτείνουν τον δανεισμό τους σε επιχειρήσεις και νοικοκυριά, αυξάνοντας έτσι την αποτελεσματικότητα της χαλαρής νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ για την αναβάθμιση των προοπτικών ανάπτυξης και την ενίσχυση της εμπιστοσύνης της αγοράς. Θα πρέπει να απαιτηθεί από τα αρμόδια πολιτικά και ρυθμιστικά θεσμικά όργανα της ζώνης του ευρώ να υποβάλουν αντίστοιχα σχέδια για το θέμα αυτό.

4.4.3. Ένας από τους βασικούς στόχους που επιτεύχθηκε, ως απόρροια των χρηματοπιστωτικών κρίσεων, αποτελεί και η συναίνεση για τη σημαντική μείωση των κινδύνων κρατικών ομολόγων στους ισολογισμούς των ευρωπαϊκών τραπεζών. Η κατάσταση στην οποία βρίσκονται επί του παρόντος οι περισσότερες τράπεζες δείχνει ότι οι κίνδυνοι κρατικών ομολόγων έχουν αυξηθεί δραματικά. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η ύψιστη προτεραιότητα θα πρέπει να είναι η μείωση αυτών των κινδύνων κρατικών ομολόγων στους ισολογισμούς προκειμένου να διασφαλιστεί η μελλοντική σταθερότητα του τραπεζικού και χρηματοπιστωτικού τομέα, υπό το πρίσμα μάλιστα της πρόσφατης πρότασης για το Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασφάλισης Καταθέσεων (EDIS) ⁽¹⁾.

4.4.4. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, για να υπάρξουν θετικές επιπτώσεις στη ζήτηση, τα νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις θα πρέπει να μην αντιμετωπίζουν περιορισμούς ως προς τη ρευστότητα. Η επαναφορά των θετικών πιστωτικών ροών θα συνέβαλλε στην τόνωση της ζήτησης, αλλά και στην αύξηση της αποτελεσματικότητας της νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ για τη βελτίωση των προοπτικών ανάπτυξης και την ενίσχυση της εμπιστοσύνης της αγοράς. Θα πρέπει να απαιτηθεί από τα αρμόδια πολιτικά και ρυθμιστικά θεσμικά όργανα της ζώνης του ευρώ να υποβάλουν αντίστοιχα σχέδια για το θέμα αυτό.

4.4.5. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ ζητεί το πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων και τα ρυθμιστικά όργανα να αποδώσουν μεγαλύτερη έμφαση στην αύξηση της διαφάνειας και στην εποπτεία των εξωτραπεζικών ιδρυμάτων ή των οντοτήτων σκιώδους τραπεζικής προκειμένου να διασφαλιστεί με βιώσιμο τρόπο η σταθερότητα των χρηματοοικονομικών συστημάτων και να αποκατασταθεί η λειτουργία τους για την πραγματική οικονομία, ιδίως στον τομέα της τιτλοποίησης ⁽²⁾. Θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι τα χρεόγραφα δεν πρόκειται να χρησιμοποιηθούν ως κερδοσκοπικά επενδυτικά μέσα από αμοιβαία κεφάλαια κινδύνου και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα με στόχους μεγιστοποίησης της απόδοσης (εταιρείες αμοιβαίων κεφαλαίων με σκοπό την επένδυση σε προβληματικές εταιρείες — «vulture funds»).

4.4.6. Δεδομένου ότι η χρηματοπιστωτική κρίση προκλήθηκε σε μεγάλο βαθμό από τις κερδοσκοπικές δραστηριότητες που αναπτύσσουν οι τράπεζες επενδύσεων, οι κερδοσκοπικές τραπεζικές δραστηριότητες εξακολουθούν να αποτελούν λανθάνουσα απειλή για τη σταθερότητα της χρηματοπιστωτικής αγοράς. Δεν έχει εξεταστεί ακόμη ενδελεχώς πώς μπορούν να πραγματοποιούνται άκρως κερδοσκοπικές συναλλακτικές δραστηριότητες, όπως οι συναλλαγές υψηλής συχνότητας, όταν ο στόχος είναι οι σταθερότερες αγορές στον κόσμο· είναι απαραίτητο να διαχωριστούν αυστηρά οι επενδυτικές πρακτικές χαμηλού κινδύνου και οι δανειοδοτικές επιχειρηματικές δραστηριότητες από τις δραστηριότητες επενδυτικής τραπεζικής υψηλού κινδύνου. Για τον σκοπό αυτόν, υπάρχουν ήδη διάφορα μοντέλα, όπως το μοντέλο Vickers και ο κανόνας Volcker. Η ΕΟΚΕ προτείνει να θεοπιστεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση νόμος αντίστοιχος του αμερικανικού νόμου Glass-Steagall, καθώς και άλλες χρηματοπιστωτικές αγορές (όπως οι ΗΠΑ και οι χώρες BRICS) συζητούν την επαναφορά του για τη βελτίωση της σταθερότητας του τραπεζικού τομέα. Έτσι θα αποφεύγονταν οι κίνδυνοι για τους αποταμιευτές και τους φορολογουμένους.

Βρυξέλλες, 17 Μαρτίου 2016.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

⁽¹⁾ Βλέπε τη γνωμοδότηση ΕΟΚΕ με θέμα «Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασφάλισης Καταθέσεων» (βλέπε σελίδα 21 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας).

⁽²⁾ Βλέπε τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Νομικό πλαίσιο για θέματα τιτλοποίησης» (ΕΕ C 82 της 3.3.2016, σ. 1).